

Representation - Laclau & hegemoni

Den traditionella borgerliga bilden av det politiska är att det skulle försiggå inuti ett ramverk, närmare bestämt inom en social helhet som kallas Samhället. Samhället som helhet kan representeras av politiker, en klass eller en grupp. Handlingen att representera talar om att det finns en klyfta mellan handling och universalitet, mellan del och helhet. Helheten handlar inte själv. Klyftan upplösas inom marxismen genom att en universell klass avskaffar alienationen. Den kan därmed representera det hela samhället. En variant av denna världsbild skulle kunna vara att en organisation inom staten, exempelvis riksdagen, skulle representera helheten: nationen eller samhället.

Universell partikularism

En motsatt ståndpunkt har gjort sig alltmer gällande. Ingen grupp representerar det hela, alla är partikulära och begränsade. Det partikulära blir det hela. Detta får dock till följd att helheten representeras av den intellektuelle journalisten, forskaren eller kritikern. Denne ser hur alla andra grupper är kringskurna och avgränsade. Partikularismen skapar på så sätt en ny representation av det hela, av samhället, nationen eller det globala. Partikularismen kamouflerar dock detta genom det universella uttalandet att representation är omöjligt.

Ifall representation inte fanns skulle grupper och individer bli självtillräckliga. De skulle ha fullkomliga och nakna identiteter. Därmed skulle identifikation vara omöjligt. Att se sig som del av något annat, att känna igen sig i någon som är olik, är att börja representera.

Hegemoni - delen representerar helheten

Ernesto Laclau visar med hjälp av hegemoni på ett tredje synsätt. Hegemoni är den partikulära gruppens försök att representera det universella, det globala, det hela. Hegemoni kan inte härledas ur något ursprungligt eller ur det rationella. Då skulle ju helheten vara direkt representerad av arbetarklassen för Marx och av riksdagen hos nationalismen (nationen förstådd som Samhället).

Kopplingen mellan det hegemoniska handlandet och det politiska handlandet skapar en obestämbarhet, vilket jag tolkar som att man måste bestämma sig, göra val. Jag skulle hellre översätta obestämbarhet med avgjordhet. Det finns ingen rationalitet – kalkyl eller analys – som avgör.

Politik blir hos Laclau därmed möjliga ingripanden i en obestämd terräng. Med möjlig menas här icke-logiskt-nödvändigt. Det finns ingen konsekvenskalkyl eller helhetsförståelse som kan ersätta våra politiska val, alltså våra ingripanden och motståndshandlingar. Politik innebär alltid hegemonisk intervention. Om hans resonemang stämmer kan hegemoni aldrig uppnås för då skulle vi få en totalitet som avskaffade möjligheten till hegemoni.

Performativ hegemoni

Jag tolkar det så att hegemoni istället för att förstås som samhällstillstånd måste förstås som performativ. Hegemonin uppnås i det hegemoniska handlandet. Performativ är direkt aktion i kontrast till indirekta handlingar som hoppas uppnå något annat. Hegemoni skapar en direkt representation av helhet i sitt handlande. Sådana representationer konkurrerar med varandra. Några kan leda maktkampen men ingen kan vinna – inte för ett ögonblick – för då skulle nya hegemoniska handlingar inte kunna utföras. Varje hegemoni leder till dekonstruktion, alltså sprickor och sättningar som öppnar upp nya möjligheter. På ett fruktbart sätt kopplar Laclau Gramscis hegemoni med Derridas dekonstruktion.

Våra samhällen är inte självtillräckliga, eller ens förenliga med sig själva. Det finns en ursprunglig brist, saker som inte kan avgöras. Detta gör det möjligt att tänka sig subjekt (motståndsgupper och organisationer) som kan göra val. Ett val kan inte vara ett resultat av en kalkyl, lika lite som resultatet av två plus två är ett val. Våra val att göra motstånd blir val just genom att saken inte redan är avgjord av någon samhällelig eller universell struktur.

Att göra motstånd, att vara politisk, är alltså att gå utöver samhällsstrukturen. Det är denna brist, och de konflikter som uppstår när grupper hegemoniskt försöker fylla bristen, som gör samhällenas politiska väsen synligt. Utan olydnad kan samhälle och det politiska inte bli synligt. I totalt lydiga organisationer görs politiken omöjlig.

Brist och ofullkomlighet

Bristen snarare än helheten, fullheten är essensen för alla samhällen. Enligt Laclau är världen "trots allt vildare och mer oförutsägbare än våra rättänkande marxisters ritningar" (s 153). Vårt handlande öppnar upp möjligheter.

Ifall enbart möjligheter betonades – utan att representera gemenskapen – då skulle världen bli fragmentarisk och förskingrad. Individer skulle definiera sin egen identitet och därmed bli självtillräckliga och fullkomliga helheter (s 149). Det går alltså, enligt Laclau, inte att tala om delar ifall man inte hänvisar till en större helhet, för då blir delen en totalitet.

Den totala negationen mot helhet förutsätter och återskapar den mystiska helheten den negerar. Det totala avfärdandet av samhälle, helhet eller rationalitet lämnar makt och det hegemoniska handlandet i fred. Det omöjliggör motstånd.

Representation som materialiserande

Representation är handlingen att ersätta det som representeras, enligt Laclau. Det som representerar förkroppsligar det som representeras (s 160). På så sätt skapas ett tillägg. Den representerade utvidgas utan att bli totalt. Laclau säger att vi får multipla jag. Nietzsche skulle möjligen säga multipla själar. Som grupper eller individer blir vi aldrig totala. Vi blir aldrig ett (med oss själva). Det går inte att totalt representera sig själv. Därmed blir vi alla hybrider. Vi blir till även genom något annat än oss själva. Alla samhällen är hybridiska, kulturer uppstår genom andra kulturer (Homi Bhabhas hybriditet refereras på s 164).

Demokrati är inte ett samhälle som är fullständigt rationellt där det bästa dominerar. [Demokrati](#) lever i de samhällen där inget är absolut vunnet, där det alltid finns en möjlighet till olydnad och ifrågasättande, till kamp och konflikt.

Total lydnad och total olydnad

Det innebär att en fullständigt snäll eller god [organisation](#) där makten helt har avlägsnats också har avskaffat våra möjligheter att välja, att vara politiska, att vara subjekt. Den hegemoniska kampen, det politiska, ersätts med det fullkomliga.

Någon form av lydnad, alltså makt, är nödvändigt för frigörelse. De organisationer som är totalt olydiga blir lika farliga som de totalt lydiga. Vi tvingas därmed hela tiden välja vilka organisationer (samhällen) som representerar världen mest solidariskt och mest adekvat.

Det krävs ingripanden (hegemoniska interventioner) mot de organisationer som är ohållbara och orättvisa. Men inte som en ren protest utan som ett samtidigt skapande av ett mer rättvist samhälle. Det innebär att lydnad och olydnad, hävdande och kritik, alltid är nödvändiga i det politiska handlandet. Att tillfälligt utesluta det ena eller andra totaliserar och utesluter möjligheten till demokrati.

Per Herngren

2007-12-07, version 0.1.3

Referens

Ernesto Laclau, Makt och representation, *Kairos*, s 141-168, övers. Staffan Lundgren från Power and representation, *Emancipation*, London: 1996.